

**LIETUVOS RESPUBLIKOS KLIMATO KAITOS VALDYMO ĮSTATYMO NR. XI-329 10,
12, 14, 18, 19, 20 STRAIPSNIŲ IR 1, 3 PRIEDŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo įstatymo Nr. XI-329 pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Projektas) rengimą paskatino gautos Europos Komisijos pastabos dėl 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/958, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB, kiek tai susiję su aviacijos sektoriaus indėliu siekiant visos Sąjungos ekonomikos išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslo ir tinkamu pasaulinės rinkos priemonės (toliau – Direktyva 2023/958) netinkamo perkėlimo į nacionalinę teisę, ir siekis užtikrinti 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/959, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB, nustatanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos leidimų sistemą Sąjungoje, ir Sprendimas (ES) 2015/1814 dėl Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos rinkos stabilumo rezervo sukūrimo ir veikimo (toliau – Direktyva 2023/959) III priedo ir 1 straipsnio 29 dalies, susijusios su 30e straipsnio 4 dalies perkėlimu, į nacionalinę teisę tinkamą reglamentavimą nacionalinėje teisėje.

Projektu siekiama į nacionalinę teisę perkelti Direktyvos 2023/959 1 straipsnio 13 dalies f papunktį, kuriuo nustatoma galimybė klimato kaitos programos lėšas skirti finansinėms priemonėms, leistų šiltnamio efektą sukeliančias dujas (toliau – ŠESD) išmetančių įrenginių valdytojams, patenkantiems į sektorius ar jų pošakius, kuriems kyla reali anglies dioksido nutekėjimo rizika, dėl didelių netiesioginių išlaidų, kurios patiriamos, nes su išmetamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu susijusios išlaidos perkeliamos į elektros energijos kainas. Šioms priemonėms būtų leidžiama naudoti iki 25 proc. lėšų, nurodytų Klimato kaitos valdymo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 2 punkte.

Atsižvelgiant daugelio Europos Sąjungos valstybių taikomus reikalavimus fiziniams asmenims, norintiems mokytis pagal mokymo programas, susijusias su atitinkama įranga turinčia fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų, mažinama administracinė našta mokymų teikėjams ir suteikiamos palankesnės sąlygos fiziniams asmenims pradėti mokytis pagal atitinkamą mokymo programą. Atsisakoma 1,5 metų darbo patirties atitinkamoje srityje reikalavimo, numatant, kad fiziniams asmenims užtenka baigti vidurinį ugdymą ir turėti tai patvirtinantį dokumentą.

Atsižvelgiant į 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) įtvirtintiems asmens duomenų tvarkymo reikalavimams ir laikantis kompetentingų institucijų (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Europos Žmogaus Teisių Teismo, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir kt.) suformuotos praktikos asmens duomenų viešinimo klausimu, šiuo projektu taip pat siūloma detaliau apibrėžti fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų tvarkymo atestatų (toliau – atestatas) viešinamus duomenis, šių duomenų viešinimo tikslą ir laikotarpį. Viešinami duomenys apimtų atestato savininko duomenis (fizinio asmens pilną vardą bei pavardę arba juridinio asmens pavadinimą), bei atestato veiklos rūšį (-is), kategoriją ir galiojimo datą siekiant, kad teisėtai veikla besiverčiantys fiziniai ir juridiniai asmenys būtų viešinami Aplinkosaugos leidimų informacinėje sistemoje ir Licencijų informacinėje sistemoje, taip sudarant palankias sąlygas paslaugų ieškantiems asmenims rasti atestatus turinčius paslaugų tiekėjus (atestatų savininkus).

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projektą parengė Aplinkos ministerijos Klimato politikos grupės (vadovė Vilija Augutavičienė, tel. +370 686 17484, el. p. vilija.augutaviciene@am.lt) vyresnysis patarėjas Tomas Aukštinaitis (tel. +370 610 79985, el. p. tomas.aukstinaitis@am.lt), patarėja Irma Kragnytė (tel. +370 646 68018, el. p. irma.kragnyte@am.lt), patarėjas Paulius Zvicevičius (tel. +370 672 71381, el. p. paulius.zvicevicius@am.lt).

3. Kaip šiuo metu yra teisiškai reglamentuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai:

Įstatymo 10 straipsnis reglamentuoja Direktyvos (ES) 2003/87/EB 3c straipsnio 8 dalies, 25a straipsnio 4-7 dalys, 28a straipsnio 1-2 dalyse nustatytas skirtingas specialiąsias išimtis, taikomas orlaivių naudotojams. Šiuo metu galiojančio Įstatymo 10 straipsnis numato, kad specialiosios išimties taikomos iki privalomo Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos pasaulinės rinkos priemonės (CORSIA) įgyvendinimo dienos t.y. 2026 m. gruodžio 31 d. Todėl Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies nuostatas būtina tikslinti išskiriant jas pagal jų galiojimo laikotarpius.

Įstatymo 14 straipsnis šiuo metu nenumato galimybės teikti valstybės pagalbos dėl netiesiogiai patiriamų išlaidų Europos Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje (toliau - ATLPS) dalyvaujančių šiltnamio efektą sukeliančias dujas išmetančių įrenginių valdytojams. Pažymėtina, kad valstybės pagalba dėl netiesioginių išlaidų kompensavimo Europos Sąjungos ATLPS ŠESD įrenginius valdančioms įmonėms 2014-2020 m. laikotarpiu buvo teikiama Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, todėl projektu siūloma valstybės pagalbos schemos rengimą ir derinimą su Europos Komisija pavesti Ekonomikos ir inovacijų ministerijai.

Įstatymo 12 straipsnis netinkamai reglamentuoja Direktyvos (ES) 2003/87/EB III priedo nuostatas, kuriose tarp veiklos rūšių, kurios nepatenka į Apyvartinių taršos leidimų sistemą nėra išskirta ligoninių veikla, kuri nurodoma Įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje.

Įstatymo 18 straipsnio 10 dalyje nepakankamai apibrėžtos atestatuose pateikiamos informacijos viešinimo aplinkybės, t. y. nėra aiški viešinamų duomenų apimtis, duomenų viešinimo tikslas ir duomenų viešinimo laikotarpis, todėl būtina, tikslinti formuluotes, išplečiant ir aprašant viešinamų duomenų apimtį, viešinimo laiką bei nustatant duomenų viešinimo laikotarpį.

Įstatymo 19 straipsnio 6 dalies pakeitimu atsisakoma 1,5 metų darbo patirties reikalavimo norint mokytis pagal atitinkamą mokymo programą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Projekte siūloma tikslinti Įstatymo 10 straipsnyje nustatytų specialiųjų išimčių taikymo galiojimo datas atskiroms 10 straipsnio dalims (pripažįstant jas netekus galios) ir jas suvienodinti su Direktyvos (ES) 2023/958 3c, 25a ir 28a straipsniuose nustatytomis datomis. Siūloma 10 straipsnio 1 dalyje nustatyti tokias specialiųjų išimčių taikymo galiojimo datas:

1) Direktyvos (ES) 2003/87/EB 28a straipsnio 1 dalies b punktas galiojimas nustatomas iki 2023 m. gruodžio 31 d. Ši nuostata šiuo metu nustatytos Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punkte. Siūloma 10 straipsnio 1 dalies 2 punktą pripažinti netekusiu galios nuo Įstatymo projekto priėmimo datos, nes ši nuostata nebeaktuali.

2) Direktyvos (ES) 2003/87/EB 28a straipsnio 1 dalies a punkto, 25a straipsnio 4, 5 dalių ir 28a straipsnio 2 dalies galiojimas nustatomas iki 2026 m. gruodžio 31 d. Šios nuostatos šiuo metu nustatytos Įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 3, 5 ir 6 punktuose ir 2 dalyje. Šios dalys pripažįstamos

netekusios galios Įstatymo projekto 2 straipsnio 3 ir 5 dalimis, kurios įsigaliojimas nustatomas 2027 m. sausio 1 d. Įstatymo projekto 10 straipsnio 1 dalimi.

3) Direktyvos (ES) 2003/87/EB 3c straipsnio 8 dalies galiojimas nustatomas iki 2030 m. gruodžio 31 d. Šios nuostatos šiuo metu nustatytos Įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje. Šios dalys pripažįstamos netekusios galios Įstatymo projekto 3 straipsnio 1 dalimi, kurios įsigaliojimas nustatomas 2031 m. sausio 1 d. Įstatymo projekto 10 straipsnio 2 dalimi.

4) Direktyvos (ES) 2003/87/EB 25a straipsnio 6 dalis – galioja nuolatos.

Šios nuostatos būtinos siekiant užbaigti 2024 m. sausio 24 d. Europos Komisijos oficialiu pranešimu dėl Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūros Nr. INFR(2024)0081 dėl 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2023/958, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2003/87/EB, kiek tai susiję su aviacijos sektoriaus indėliu siekiant visos Sąjungos ekonomikos išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslo ir tinkamu pasaulinės rinkos priemonės įgyvendinimu, pradėtą pažeidimo procedūrą. Gautos Europos Komisijos pastabos dėl netinkamo atskirų išimčių, taikomų orlaivių naudotojams, taikymo laikotarpių nustatymo (kiekviena išimtis turi atskirą galiojimo terminą, o šiuo metu galiojančioje Įstatymo redakcijoje nurodytas terminas taikymo terminas „iki privalomo Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos pasaulinės rinkos priemonės (CORSIA) įgyvendinimo dienos“ neatitinka direktyvoje išvardintų galiojimo terminų (žr. atitinkties lenteles)). Šiuo tikslu Įstatymo projekte atskirais straipsniais yra išdėstomi 10 str. 1 dalies papunkčių aktuali redakcija, o Įstatymo projekto 11 str. nurodomas atskirų 10 str. aktualių redakcijų įsigaliojimas (pasibaigus galioti konkrečioms orlaivių naudotojų išimtims, nurodytoms 10 str., jos nebetenka galios ir įsigalioja nauja aktuali 10 str. redakcija).

Taip pat Projekte siūloma tikslinti 12 straipsnio 3 dalį, siekiant atitikti Direktyvos (ES) 2023/959 III priedo nuostatas.

Projektu taip pat siekiama į nacionalinę teisę perkelti Direktyvos 2023/959 1 straipsnio 13 dalies f papunktį, kuriuo nustatoma galimybė klimato kaitos programos lėšas skirti finansinėms priemonėms, leistų šiltnamio efektą sukeliančias dujas (toliau - ŠESD) išmetančių įrenginių valdytojams, patenkantiems į sektorius ar jų pošakius, kuriems kyla reali anglies dioksido nutekėjimo rizika, dėl didelių netiesioginių išlaidų, kurios faktiškai patiriamos dėl to, kad su išmetamu šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiu susijusios išlaidos perkeliamos į elektros energijos kainas. Šioms priemonėms būtų leidžiama naudoti iki 25 proc. lėšų, nurodytų Klimato kaitos valdymo įstatymo 14 straipsnio 2 dalies 2 punkte. Pažymėtina, kad siekiant tinkamai įgyvendinti Direktyvos (ES) 2023/959 1 straipsnio 13 punkto f papunktį, kuriame įtvirtinta, kad „<...> [p]riimtomis finansinėmis priemonėmis neturėtų būti kompensuojamos netiesioginės išlaidos, kurias padengia nemokami apyvartiniai taršos leidimai, skirti pagal santykinius taršos rodiklius, nustatytus pagal šio straipsnio 1 dalį. <...>“ Ekonomikos ir inovacijų ministerija atitinkamai parengs valstybės pagalbos schemą vadovaujantis Europos Komisijos gairėmis dėl tam tikrų valstybės pagalbos priemonių, susijusių su šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema po 2021 m. Europos Komisijos gairėse yra nustatyti sektoriai ir jų pošakiai, kuriems gali būti taikoma valstybės pagalba. Gairėse taip pat nustatoma atitinkamai metodika kaip tinkamai apskaičiuoti skiriamos valstybės pagalbos dydis. Analogiška valstybės pagalbos schema buvo rengta laikotarpiui iki 2021 m.

Projektu siekiama didinti teisėtai veikla besiverčiančių asmenų viešumą, taip sudarant palankias sąlygas paslaugų ieškantiems suinteresuotiems asmenims rasti atestatus turinčius paslaugų tiekėjus (atestatų savininkus). Atestatus turinčių asmenų viešinimas apimtų informaciją apie atestato galiojimo „statusą“, kad suinteresuoti asmenys galėtų įsitikinti jog konkretus specialistas turi galiojantį atestatą arba matyti, kad specialisto atestato galiojimas yra sustabdytas (arba nebegaliojantis). Projektu taip pat siekiama sudaryti palankesnes sąlygas fiziniams asmenims įgyti kvalifikaciją, būtiną vykdyti pasirinktą veiklą, susijusią su F-dujų turinčia įranga.

Projektu keičiamas 3 priedas aktualizuojant Europos sąjungos teisės aktus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas, kadangi projektu pagrindu atliekami redakcinio pobūdžio pakeitimai, kurie skirti aiškiai apibrėžti atskirų išimčių taikymo pabaigos datas ir teisingai perkelti nuostatas, patikslinti atestatų viešinamų duomenų apimtį, tikslą, duomenų viešinimo laikotarpį ir sudaryti tinkamas sąlygas fiziniams asmenims įgyti kvalifikaciją būtiną vykdyti pasirinktą veiklą, susijusią su F-dujų turinčia įranga.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai
Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Verslo sąlygoms ir jo plėtrai priimtas įstatymo pakeitimas neigiamos įtakos neturės. Numatoma galimybė teikti valstybės pagalbą ŠESD išmetančių įrenginių valdytojams turėtų tikėtina teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir prisidėti prie ŠESD poveikio mažinimo, skatinant investicijas į mažai ŠESD išmetančius įrenginius. Atestatuose esančios informacijos viešinimas sudarys tinkamas sąlygas paslaugų ieškantiems asmenims rinktis paslaugų teikėjus (atestatus turinčius asmenis), taip skatinat teisėtai besiverčiančių asmenų vykdomą veiklą. Fiziniams asmenims sudaromos palankesnės sąlygos mokytis pagal pasirinktas mokymo programas, nes atsisakoma 1,5 metų patirties, o tai taip pat prisidės prie geresnių sąlygų sudarymo mokymų teikėjams. Kiti pakeitimai yra redakcinio pobūdžio.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Projektą esamų įstatymų keisti ir (ar) papildomų įstatymų priimti nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

Projekte naujos sąvokos neįvedamos.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Projektui įgyvendinti Ekonomikos ir Inovacijų ministerija turės parengti dėl į elektros kainas įtraukiamų išlaidų, susijusių su Europos Sąjungos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis, kompensavimo pramonės sektoriams ir pošakiams tvarkos aprašą ir atitinkamai suderinti valstybės pagalbos schemą su Europos Komisija.

Taip pat reikės pakeisti 2010 m. gruodžio 1 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymą Nr. D1-963 „Dėl Aplinkosaugos leidimų informacinės sistemos (ALIS) nuostatų patvirtinimo“, tam, kad išduoti atestatai būtų galiojantys.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Projektui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai: „klimato kaita“, „Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos pasaulinė rinkos priemonė CORSIA“, „ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema“, „apyvartinis taršos leidimas“, „šiltnamio efektą sukeliančios dujos“, „fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų tvarkymo atestatas“, „fluorintos šiltnamio efektą sukeliančios dujos“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.